

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки підприємства
та організації підприємницької діяльності

КОМПЛЕКСНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

з теми:

**СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В
СУЧАСНИХ УМОВАХ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД»)**

Науковий керівник комплексної кваліфікаційної
роботи к.е.н., доцент Грінченко Р.В.

(вч. ступінь, посада, П.І.Б.)

Розділ Стратегічні напрямки зниження собівартості
продукції підприємства

Виконавець Берсанукаєв Ахмад Хусаїнович

(П.І.Б. студента)

Наук. керівник к.е.н., доцент Танасюк І.М.

(вч. ступінь, посада, П.І.Б.)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Економіки підприємства та організації підприємницької діяльності
 (найменування кафедри)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Семенова В.Г.

(підпис)

“ ” 2019 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

(шифр та найменування спеціальності)

за магістерською програмою професійного спрямування

«Економіка та стратегія розвитку підприємства»

(назва магістерської програми)

на тему: « Стратегічні напрямки зниження собівартості
 продукції підприємства»

(назва теми)

Виконавець:

студент ФЕУП факультету

Берсанукаєв А.Х.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Танасюк І.М.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1. Поняття собівартості продукції підприємства та склад статей калькуляції.....	6
1.2. Показники собівартості продукції.....	13
1.3. Стратегічні напрямки зниження собівартості продукції підприємства.....	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИТРАТ ТА СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД»	
2.1. Характеристика підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад».....	22
2.2. Основні техніко-економічні показники діяльності ТОВ «Телекар-Прилад».....	34
2.2. Аналіз собівартості продукції ТОВ «Телекарт-Прилад».....	46
РОЗДІЛ 3. РЕЗЕРВИ ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД»	
3.1. Резерви зниження собівартості продукції ТОВ «Телекарт-Прилад».....	53
3.2. Шляхи зниження собівартості продукції ТОВ «Телекар-Прилад»	56
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У системі показників, що характеризують ефективність виробництва, одне із провідних місць належить собівартості продукції. У ній як у синтетичному показнику відбиваються всі сторони виробничої й фінансово-господарської діяльності підприємства: рівень використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, якість роботи окремих працівників і керівництва в цілому.

Визначення собівартості необхідно з багатьох причин, у тому числі для визначення рентабельності окремих видів продукції, послуг й виробництва в цілому, визначення оптових цін на продукцію та послуги, здійснення внутрішньовиробничого планування, визначення національного доходу в масштабах країни.

Собівартість продукції – один з основних факторів формування прибутку. Якщо вона підвищилася, то за інших рівних умов розмір прибутку за цей період обов'язково зменшиться за рахунок цього фактора на таку ж величину. Між розмірами величини прибутку й собівартістю існує зворотно-функціональна залежність. Чим менша собівартість, тим більший прибуток, і навпаки. Собівартість є однією з основних частин господарської діяльності й відповідно одним з найважливіших елементів цього об'єкта управління.

У собівартості продукції (робіт, послуг) знаходять віддзеркалення: ефективність використання трудових ресурсів, матеріальних, фінансових ресурсів, впровадження нової техніки і технології, підвищення її якості продукції, вдосконалення організації виробництва, праці і управління. Рівень собівартості послуг підприємства відіграє найважливішу роль в економіці підприємства.

По-перше, зниження витрат на одиницю продукції дозволяє збільшити об'єм виробництва продукції при наявних ресурсах, забезпечити тим самим прискорення оборотності оборотних коштів.

По-друге, зниженні собівартості є істотним джерелом прибутковості виробництва.

По-третє, зменшення витрати матеріальних ресурсів в оброблювальних галузях сприяє економії капітальних вкладень в галузях добувної промисловості.

У-четвертих, зниження собівартості є реальної підставою для зниження оптових і роздрібних цін на більшості підприємств.

Важливість вищевикладених проблем, необхідність їх глибокого теоретичного дослідження і практичного обґрунтування для підприємств України обумовлює вибір теми роботи, мету, структуру та напрямки дослідження, обумовили її актуальність.

Метою роботи є розробка теоретичних положень і обґрунтування практичних рекомендацій щодо шляхів зниження собівартості продукції як інструменту підвищення рівня прибутковості підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад».

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення основних **завдань**:

- розглянути теоретичні засади формування собівартості на підприємстві та шляхи її зниження;
- здійснити аналіз виробничо-господарської діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад»;
- на основі проведеного аналізу виявити можливі резерви зниження собівартості;
- на основі виявлених можливих резервів зниження собівартості продукції підприємства запропонувати та обґрунтувати шляхи зниження собівартості послуг на підприємстві;
- розрахувати економічний ефект від реалізації розроблених заходів щодо зниження собівартості продукції ТОВ «Телекарт-Прилад».

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність ТОВ «Телекарт-Прилад».

Предметом дослідження є витрати на собівартість продукції підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад» і шляхи їх зниження.

Для вирішення поставлених завдань у кваліфікаційній роботі використовувались загальнонаукові методи (синтез, аналіз).

Інформаційною базою дослідження є чинні нормативно-правові акти України щодо теми дослідження, підручники та учбові матеріали, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених за темою роботи, статистичні матеріали, дані обліку та звітності підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад» за 2016-2018 рр.

В ході написання роботи використовувались такі джерела даних для аналізу: форма №1 «Баланс», форма №2 № «Звіт про фінансові результати», форма №11-ОЗ «Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизацію», форма №1-ПВ «Звіт з праці», форма №1П-НПП «Звіт про виробництво промислової продукції», плани технічного розвитку, рекламна інформація, співбесіди з працівниками підприємства, дані Державного комітету статистики України, інша звітність підприємства.

Практичне значення результатів дослідження. Практична цінність рекомендацій полягає у тому, що запропоновані заходи зі зменшення собівартості продукції можуть бути впровадженні у виробничу діяльність підприємства.

Наукова новизна. Елементи наукової новизни полягають у розробці стратегічних напрямків зниження витрат виробництва в сучасних умовах господарювання.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами дослідження було підготовлено публікацію до «Наукового студентського вісника» факультету економіки та управління підприємництвом.

ВИСНОВКИ

В роботі нами було проведено дослідження щодо теоретико-методологічних засад визначення витрат підприємства. У першому розділі ми розглянули поняття витрат підприємства та їх сучасну різноманітну класифікацію, поняття собівартості та її види відповідно до чинного українського законодавства. Визначили резерви та шляхи зниження собівартості продукції підприємства з врахуванням специфіки досліджуваного підприємства.

У другому розділі нами була приведена загальна техніко-економічна характеристика діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад», також ми проаналізували витрати та собівартість продукції ТОВ «Телекарт-Прилад».

В результаті проведеного дослідження можливо зробити такі висновки. Значно збільшується й повна собівартість реалізованої продукції за досліджуваний період - на 62,23 % в 2018 році до рівня 2016 року.

Збільшується за 2016-2018 роки такий показник як чисельність промислово-виробничого персоналу і виробіток на одного працівника на 58,3 %, що позитивно характеризує діяльність ТОВ «Телекарт-Прилад».

Позитивною тенденцією є зменшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції на 3,12 % протягом досліджуваного періоду..

Прибуток від реалізації й рентабельність реалізованої продукції на підприємстві в цілому мають постійну тенденцію до збільшення за 2016-2018 роки (збільшення прибутку в 2018 році склало 214,05 % до рівня 2016 року).

Стосовно витрат підприємства, слід зазначити, що склалась дуже складна та критична ситуація. Найбільшу питому вагу в структурі витрат на виробництво за досліджуваний період займають матеріальні витрати (80,33 % в 2016 році та 79,40 % в 2018 році).

Можна зробити висновок, що виробництво в цілому є матеріаломістким. Питома вага інших витрат має тенденцію до зниження в динаміці років (з 2,39 % в 2016 році до 0,84 % в 2018 році).

Проведений аналіз показав, що найбільший вплив на рівень витрат на 1 грн реалізованої продукції (доходу) спричинило незадовільне використання матеріальних ресурсів, які на 17,8% підвищили витрати на 1 грн реалізованої продукції. Матеріальні ресурси займають до 3/5 у структурі витрат на виробництво продукції. Звідси зрозуміле значення економії цих ресурсів, раціонального їхнього використання. На перший план тут виступає застосування ресурсозберігальних технологічних процесів. Важливе також і підвищення вимогливості й повсемісне застосування вхідного контролю якості сировини й матеріалів, комплектуючих виробів і напівфабрикатів.

Скорочення витрат по амортизації основних виробничих фондів можна досягти шляхом кращого використання цих фондів, максимального їхнього завантаження. На закордонних підприємствах розглядаються також такі фактори зниження витрат на виробництво продукції, як визначення й дотримання оптимальної величини партії матеріалів, оптимальної величини серії комплектуючих виробів, вирішення питання про те, або виготовляти самостійно, або придбати в інших виробників окремі компоненти або комплектуючі вироби.

Асортимент продукції, що випускається, безпосередньо впливає на прибуток. При зміні структури асортименту у напрямку підвищення питомої ваги виробів з більш високою рентабельністю забезпечується додатковий приріст прибутку.

Оскільки ТОВ «Телекарт-Прилад» співробітничає з багатьма постачальниками ресурсів, то необхідно проводити своєрідні тендери між ними, а саме, щоб постачальники пропонували свої ціни на ресурси, а підприємство буде вибирати найбільш вигідний варіант.

Також одним з основних резервів зниження собівартості продукції й відповідно збільшення прибутку є покупка дешевої сировини. І саме таку

сировину пропонують країни Азії на сучасному світовому ринку, причому по якості вона практично не відрізняється від сировини інших виробників, а от ціна на дані ресурси значно відрізняється й приваблива для ТОВ «Телекарт-Прилад».

Тому у третьому розділі ми запропонували заходи, метою яких було зниження витрат підприємства. Перший захід — Впровадження приладів автоматичного перерахування деталей.

Другий захід. Придбання високопродуктивної машини швейцарської фірми ESSEMTEC для пайки друкованих плат. Загальна економія собівартості від реалізації запропонованих заходів складе 284,31 тис. грн., терміни окупності додаткових капіталовкладень складають за двома заходами менше 1 року

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Економіка : навч. посібник [для загальноосвітніх навч. закладів] / за ред. С.В. Степаненка. – 2-ге вид. [доп.]. – К.: КНЕІ, 2001. – 306 с.
2. Юровский Б. Планирование, учет и анализ себестоимости продукции / Борис Юровский. — Харьков: Центр «Консульт», 2006. — 368 с.
3. Міценко Н.Г., Мизгала С.В. Собівартість продукції як економічна категорія та її місце серед витрат підприємства / Н.Г. Міценко, С.В. Мизгала // Науковий вісник НЛТУ України. Серія: Економіка, планування і управління галузі Збірник науково-технічних праць Національний лісотехнічний університет України. — 2009. — Вип. 19.4.
4. Осипов В.І. Економіка підприємства: Підручник.—Одеса: «Маяк», 2005.—724 с.: 12 л. іл.
5. Іванілов О.С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл. / О.С. Іванілов] —К.: Центр учбової літератури, 2009. — 728 с.
6. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах з газопостачання та газифікації від 13.06.2003 №294, [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.uazakon.com/document/fpart92/idx92166.htm>.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №16 «Витрати» — [Електронний ресурс] — Режим доступу — <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
8. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2001. — 528 с., іл.
9. П(С)БО №8 «Нематеріальні активи» — [Електронний ресурс] — Режим доступу — <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
10. Семенов Г.А., Станчевський В.К., Панкова М.О., Семенов А.Г., Гребінець К.М. Організація і планування на підприємстві: навч. посібник /

Г.А. Семенов, В.К. Станчевський, М.О. Панкова, А.Г. Семенов, К.М. Гребінець. — К.: ЦЛ, 2006. — 520 с.

11. Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І., Піча Ю.В. Економіка підприємства. — К.: Каравела, 2001. — 298 с

12. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. — К.: А.С.К., 2008. — 400 с.

13. Указ Президента України від 15.06.1993 р. №210-93 «Про корпоратизацію підприємств» — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/210/93>.

14. Дані річної звітності підприємства. Опис бізнесу ПАТ «Одесагаз» уза 2011 р. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://smida.gov.ua/db/emitent/year/showform/83/224628>.

15. Стратегія розвитку нафтогазового комплексу України до 2030 року — [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.rada.gov.ua.

16. Грищенко І.М. Перспективні напрями модернізації вітчизняного нафтогазового комплексу / І. М. Грищенко - [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=973>

17. Переваги поліетиленових труб над сталевими [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.elplast.com.ua/ua/news/article;4/>

18. Трубы полиэтиленовые для газоснабжения ПЭ 80, ПЭ 100 — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://polyplastic.ua/pe80-100-pressure-gas-pipe.html>.

19. ДСТУ Б В.2.7-73-98 «Труби поліетиленові для подачі горючих газів» — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://polyplastic.ua/dstu_b_v_2_7_73_98.html

20. Орлов О. О. Планування діяльності промислового підприємства: Підручник. — К.: Скарби, 2002. — 336 с.

21. Господарський кодекс України № 436–IV від 16.01.2003 — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print1329902032812815>

22. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. — К.: Знання, 2008. — 654 с.
23. Дані річної звітності підприємства — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua>.
24. Методичні положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах з газопостачання та газифікації, затв. наказом Мінпаливенерго України від 20 жовтня 2006 р. №394.
25. Економіка і підприємництво: стан та перспективи: Збірник наукових праць / Ред. кол.: А.А. Мазаракі, А.Д. Бутко, С.І. Бай. — К.: КНТЕУ, 2008. — 280 с.
26. Володькіна М.В. Економіка промислового підприємства: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. — К.: ЦУЛ, 2008. — 196 с.
27. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. - К.: ЦНЛ, 2010. – 487 с.
28. Грещак М.Г., Колот В.М., Наливайко А.П., Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник / За ред. С.Ф. Покропивного. - 2-ге вид., перероб. та доп. - К.:КНЕУ, 2009. – 526 с.
29. Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. - К.: ЦНЛ, 2009. – 398 с.
30. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика: Навч. посібник. - 3-є вид. — К.: Ельга; Ніка-Центр, 2008. — 211 с.
31. Манів З.О., Луцький І.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. — К.: Знання, 2008. — 580 с.
32. Нестеренко Ж.К., Череп А.В. Економічний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. — К.: ЦНЛ, 2009. — 122 с.
33. Семенов Г.А., Панкова М.О., Семенов А.Г. Економіка підприємства: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. — 2-е вид.,

перероб. та доп. — К.: ЦНЛ, 2009. — 324 с.

34. Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства: Навч. пос. — К.: Центр навчальної літератури, 2007. — 436 с.

35. Ушакова Н.М., Лігоненко Л.О., Ключенок Л.В., Губар С.І. Опорний конспект лекцій зі спецкурсу "Економіка торговельного підприємства", Ч.1. — К.: КНТЕУ, 2008. — 130 с.

36. Ушакова Н.М., Лігоненко Л.О., Ключенок Л.В., Губар С.І. Опорний конспект лекцій зі спецкурсу "Економіка торговельного підприємства", Ч.2. — К.: КНТЕУ, 2009. — 130 с.

37. Ушакова Н.М., Лігоненко Л.О., Ключенок Л.В., Губар С.І. Опорний конспект лекцій зі спецкурсу "Економіка торговельного підприємства", Ч.3.— К.: КНТЕУ, 2008. — 182 с.

38. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: Навч. посібник. — К.: ЦУЛ, 2006. — 656 с.

39. Цигилик І.І., Бибик Я.Р., Ємбрик М.Я., Паращич В.Ф. Економіка підприємства (в питаннях і відповідях): Навч. посібник. — К.: ЦУЛ, 2008. — 166с.

40. Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства: Навч. посібник. — К.: ЦУЛ, 2008. — 123 с.

41. Чаюн І.О., Богославець Г.М., Довгаль Н.С., Стасюк Л.Л. Економіка підприємства: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навч. закладів / За ред. Н.М. Ушакової. — К.: КНТЕУ, 2009. — 568 с.

42. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. — К.: Каравела, 2008. — 564 с.

47. Статистична звітність підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад» за 2016-2018 роки.

48. Загірняк М.В. Економіка підприємства: магістерський курс. Підручник Частина 11/За ред. професорів Загірняка М.В., Перерви П.П., Маслак О.І. — Кременчук, 2015. — 756 с.

49. Ларка М. І. Резерви підвищення ефективності використання основних засобів підприємства [Електронний ресурс] / М. І. Ларка, Д. О. Горжій // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. - 2013. - № 22. - С. 38-43. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpitp_2013_22_8

50. Терлецька І. В. Резерви підвищення ефективності використання основних засобів підприємства [Електронний ресурс] / І. В. Терлецька, Ю. О. Чухрій // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Економічні науки. - 2015. - № 1. - С. 87-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmduce_2015_1_18

51. Зайцев Б.Ф. Планирование и эффективность технического развития объединения. – М.: Экономика, 2009. – 176 с.

52. Ларка М. І. Резерви підвищення ефективності використання основних засобів підприємства [Електронний ресурс] / М. І. Ларка, Д. О. Горжій // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. - 2013. - № 22. - С. 38-43. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpitp_2013_22_8

53. Загірняк М.В. Економіка підприємства: магістерський курс. Підручник Частина 11/За ред. професорів Загірняка М.В., Перерви П.П., Маслак О.І. – Кременчук, 2015. – 756 с.

54. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 639 с.

55. Горбонос Ф. В., Черевно Г. В., Павленчик Н. Ф., Павленчик А. О. Економіка підприємств: Підруч. - К.: Знання, 2010. - 463 с.

56. Науменкова С.В. НЗ4 Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. — К.: Знання, 2010. — 532 с.